

На основу члана 6. став 1, члана 38. став 1, члана 39. тачка 5) и члана 114. Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС“, бр. 113/2017) и члана 15. став 1. Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 – одлука УС и 44/2018), Извршни одбор Народне банке Србије доноси

О Д Л У К У
О ДОПУНАМА ОДЛУКЕ О СМЕРНИЦАМА ЗА ПРИМЕНУ ОДРЕДАБА
ЗАКОНА О СПРЕЧАВАЊУ ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА
ТЕРОРИЗМА ЗА ОБВЕЗНИКЕ НАД КОЈИМА НАРОДНА БАНКА
СРБИЈЕ ВРШИ НАДЗОР

1. У Одлуци о Смерницама за примену одредаба Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма за обвезнике над којима Народна банка Србије врши надзор („Службени гласник РС“, бр. 13/2018), у Смерницама за примену одредаба Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма за обвезнике над којима Народна банка Србије врши надзор (у даљем тексту: Смернице), у тачки 1. став 2, тачка на крају става замењује се запетом и додају се речи: „као и овлашћени мењачи и привредни субјект који мењачке послове обавља на основу посебног закона којим се уређује његова делатност.“.

2. У Општем делу Смерница, у тачки 7. после става 7, додаје се став 8. који гласи:

„Обвезник је дужан да, приликом процене ризика странке, користи резултате процене ризика од прања новца и финансирања тероризма израђене на националном нивоу у делу који се односи на делатности, односно професије странке или облике организовања привредних субјеката - странака укључених у прање новца.“.

3. У Општем делу Смерница, у тачки 8. став 6. алинеја прва, после речи у загради „преваром и имовином“ додају се речи: „или другим кривичним делима за које је процена ризика од прања новца и финансирања тероризма израђена на националном нивоу показала да су кривична дела високог или средњег степена претње“.

4. У Општем делу Смерница, у тачки 9. после става 9. додаје се став 10. који гласи:

„Обвезник је дужан да, приликом оцене ризичности трансакције, узме у обзир и анализу и преглед начина прања новца дат у процени ризика од прања новца и финансирања тероризма израђеној на националном нивоу.“.

5. У Општем делу Смерница, у тачки 15. после става 3. додаје се нови став 4. који гласи:

„Број, односно редослед активности из става 3. ове тачке које обвезник предузима треба да омогући веродостојно утврђивање да ли је странка или стварни власник странке функционер, члан уже породице функционера или блиски сарадник функционера.“.

Досадашњи ст. 4. до 7. постају ст. 5. до 8.

6. У Посебном делу Смерница, после одељка 5. Друштва за управљање добровољним пензијским фондовима, додаје се одељак 6. и тач. 42. до 52, који гласе:

„6. Обвезник који врши мењачке послове

42. Овлашћени мењачи, као и привредни субјект који мењачке послове обавља на основу посебног закона којим се уређује његова делатност (у даљем тексту: јавни поштански оператор), у смислу закона којим се уређује девизно пословање, дужни су да спроводе приступ заснован на процени ризика од прања новца и финансирања тероризма, односно да израде и редовно ажурирају анализу ризика и ефикасно управљају ризиком кроз примену адекватних радњи и мера, у циљу откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма и успостављања делотворних система за борбу против прања новца и финансирања тероризма.

Овлашћени мењачи, као и јавни поштански оператор и банка када врши мењачке послове (у даљем тексту заједнички се означавају као: мењач или обвезник), сходно примењују одредбе Општег дела ових смерница, ако друкчије није прописано одредбама овог одељка, и примењују и одредбе овог одељка имајући у виду да се ради о специфичним пословима куповине и продаје ефективног страног новца (у даљем тексту: ЕСН) физичким лицима у земљи.

Ризик странке

43. Ризик странке подразумева процену да ли је странка повезана са вишим ризиком од прања новца и финансирања тероризма и колико је

вероватно да ће одређена категорија странке злоупотребити обвезника за прање новца или финансирање тероризма.

На већи ризик могу указати следеће активности:

- странка се сумњиво или неуобичајено понаша, избегава обавезе, односно оклева да настави са трансакцијом након што је обавештена да треба да се идентификује;
- странка даје информације које се чине минималним, лажним и недоследним;
- странка мења информације које је дала након што се од ње захтева више детаља;
- странка одбија да покаже личну исправу;
- странка жели да расправља о обавези идентификације или достављања података Управи са очитом намером да то избегне;
- странка прети у настојању да спречи идентификацију или достављање података Управи;
- странка исказује забринутост због намере да обвезник достави податаке Управи;
- странка одустаје од трансакције након што јој је речено да мора да се идентификује;
- странка покушава да смањи износ трансакције након што је сазнала да треба да се идентификује;
- странка хоће да купи/прода већи износ новца или да обави значајан број трансакција;
- странка доноси новац у омотима за новчанице са различитим банковним жиговима, односно ознакама;
- странку контролише друга особа, посебно када се чини да тога није свесна или се ради о старијој особи која се налази у пратњи лица са којим није у сродству;
- странка је особа са криминалном прошлошћу која хоће да купи/прода већи износ новца или да обави значајан број трансакција;
- странка је студент, незапослено лице или особа са ниским примањима, а мења велике износе новца;
- странка у великим износива врши продају новчаница ЕСН у већим апоенима након чега купује новчанице ЕСН у мањим апоенима у истој валути (фактички врши уситњавање новчаница), или врши продају новчаница ЕСН у мањим апоенима након чега купује новчанице ЕСН у већим апоенима у истој валути (фактички врши укрупњавање новчаница), нарочито ако такве трансакције нису карактеристичне за странку;
- странка врши продају похабаних и оштећених новчаница у значајном износу;
- странка врши куповину/продају новчаница које су умотане и упаковане што није уобичајено за ту странку;

- странка предаје непребројан новац, а након пребројавања, смањује трансакцију на износ који је нешто испод лимита за који постоји законска обавеза пријављивања;
- странка врши куповину/продају већег износа новца и при томе захтева од мењача уситњавање трансакција на износе који не подлежу пријављивању по Закону;
- странка врши куповину/продају већег износа новца и при томе није заинтересована ни за курс који мењач примењује нити за висину провизије коју мењач наплаћује;
- странка или чланови њене породице врше трансакције куповине/продаје новца на веће износе учестало или циклично тј. у истим временским интервалима (истих дана у недељи, месецу и сл.);
- странка или чланови њене породице врше учестале трансакције куповине/продаје новца на исте и заокружене износе или на износе који су нешто нижи од износа за пријављивање по Закону;
- странка приликом куповине већег износа америчких долара инсистира на апоенима за које не постоји обавеза вршења идентификације странке по прописима који регулишу мењачко пословање (ова обавеза постоји приликом куповине апоена од 50 и 100 УСД);
- мењач има сазнање да је странка у току истог дана и на другим мењачким местима вршила трансакције куповине/продаје новца у већем износу;
- странка нуди мењачу новац, поклон или услугу за пружање услуге мењачког посла;
- странка неубичајено добро познаје законске прописе у вези са пријављивањем сумњивих трансакција, брзо потврђује мењачу да су новчана средства „чиста“ и сл.;
- странка је веома „причљива“ у вези са темама које се тичу прања новца или финансирања тероризма;
- странка обавља трансакцију у пратњи лица које очигледно надзире понашање странке или инсистира да се трансакција брзо обави;
- за потребе идентификације, странка даје на увид документа која изгледају као да су фалсификована, измењена или нетачна;
- странка се интересује на који начин може да изврши куповину/продају већег износа новца без подношења на увид личног документа у сврху идентификације странке;
- странка даје на увид само копије докумената за личну идентификацију;
- странка покушава да докаже свој идентитет на други начин, а не предајом личног идентификационог документа;
- странка за потребе идентификације даје документа која су издата у иностранству, а чију проверу аутентичности није могуће извршити;
- странка је функционер.

Географски ризик

44. Под географским ризиком се подразумева процена изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма која зависи од државе порекла странке, односно лица које обавља трансакцију и подручја односно територије где је лоциран обвезник.

Виши ризик од прања новца и финансирања тероризма имају странке чије је порекло из државе:

- према којима су Уједињене нације, Савет Европе, OFAC или друге међународне организације примениле санкције, ембарго или сличне мере;

- које су од стране кредибилних организација и институција (FATF, Савет Европе, ММФ, Светска банка и др), означене као државе које не примењују адекватне мере за спречавање прања новца и финансирања тероризма;

- које су од стране кредибилних организација и институција (FATF, Уједињене нације и др), означене као државе које подржавају или финансирају терористичке активности или организације;

- које су од стране кредибилних организација (ММФ, Светска банка и др) означене као државе с високим степеном корупције и криминала.

Ризик трансакције и услуге

45. Свеобухватна процена ризика од прања новца и финансирања тероризма мора да узме у обзир потенцијалне ризике који потичу од трансакција куповине и продаје ЕСН физичким лицима. Обвезник мора да процени вероватноћу да ће странка злоупотребити обвезника односно трансакцију за прање новца или финансирање тероризма, као и да процени утицај такве појаве на исти начин на који процењује и ризик странке.

На већи ризик могу указати следеће активности:

- трансакције у износу нешто нижем од 5.000 евра у динарској противвредности;

- више међусобно повезаних трансакција у износу нешто нижем од 5.000 евра у динарској противвредности;

- трансакције у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности;

- више међусобно повезаних трансакција у износима мањим од 15.000 евра а које укупно прелазе износ од 15.000 евра у динарској противвредности;

– странка у великим износима врши продају новчаница ЕСН у већим апоенима након чега купује новчанице ЕСН у мањим апоенима у истој валути (фактички врши уситњавање новчаница), или врши продају новчаница ЕСН у мањим апоенима након чега купује новчанице ЕСН у већим апоенима у истој валути (фактички врши укрупњавање новчаница);

– неуобичајено учестале трансакције где су новчанице похабане, односно оштећене, односно упаковане у омоте различитих банака и сл.;

– учестале трансакције куповине/продаје новца на исте и заокружене износе или на износе који су нешто нижи од износа за пријављивање Управи;

– трансакције куповине/продаје већег износа новца при чему се захтева од мењача уситњавање трансакције на износе који не подлежу пријављивању по Закону;

– трансакције куповине/продаје већег износа новца учестало или циклично тј. у истим временским интервалима (истих дана у недељи, месецу и сл.).

Радње и мере познавања и праћења странке

46. Радње и мере познавања и праћења странке, утврђивање и провера идентитета странке на основу докумената, података и информација прибављених из поузданих и веродостојних извора, обвезник спроводи:

1) приликом вршења трансакције у износу од 5.000 евра или више у динарској противвредности, без обзира на то да ли се ради о једној или више међусобно повезаних трансакција, и то пре извршења трансакције;

2) када у вези са странком или трансакцијом постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма;

3) када постоји сумња у истинитост или веродостојност прибављених података о странци.

Обвезник утврђује и проверава идентитет странке прибављањем прописаних података. Приликом идентификације физичког лица дужан је да прибави фотокопију личног документа тог лица и да на тој фотокопији упише датум, време и лично име лица које је извршило увид. Ако приликом утврђивања и провере идентитета странке обвезник посумња у истинитост или веродостојност исправа дужан је да од странке прибави писмену изјаву о истинитости и веродостојности података и исправа.

Обвезник је дужан да одбије извршење трансакције ако не може да утврди и провери идентитет странке. О овом случају обвезник је

дужан да сачини службену белешку у писменој форми, као и да размотри да ли постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма и да о томе обавести Управу. Службену белешку и фотокопију личног документа обвезник чува у складу са Законом.

Појачане радње и мере познавања и праћења странке обвезник је дужан да предузима:

1) приликом вршења трансакције у износу од 5.000 евра или више у динарској противвредности, без обзира на то да ли се ради о једној или више међусобно повезаних трансакција са странком која је функционер, и то пре извршења трансакције;

2) приликом вршења трансакције са странком из државе која има стратешке недостатке у систему спречавања прања новца и финансирања тероризма;

3) када процени да због начина вршења трансакције, профила странке, односно других околности повезаних са странком постоји или би могао постојати висок степен ризика за прање новца или финансирање тероризма.

Сагласно одредбама Закона, функционер, као политички изложена личност, представља високоризничну странку, те стога обвезник мора да спроведе процену ризика у свим случајевима када таква личност иступа као странка, пре извршења трансакције.

Обвезник је дужан да, у складу са законом, својим интерним актом дефинише које ће појачане радње и мере, и у ком обиму, примењивати у сваком конкретном случају, као и поступак којим ће утврдити да ли је странка функционер.

Изузетно од тачке 15. ових смерница, овлашћени мењач интерним актом уређује и поступак којим ће утврдити да ли је странка функционер.

Достављање информација, података и документације Управи

47. Обвезник је дужан да Управи достави податке о свакој готовинској трансакцији у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности, и то одмах када је извршена, а најкасније у року од три дана од дана извршења трансакције.

Обвезник је дужан да Управи достави податке увек када у вези са трансакцијом или странком постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма и то пре извршења трансакције, као и да наведе рок у коме та трансакција треба да се изврши. У случају хитности, такво обавештење може се дати и телефоном, али се мора

доставити Управи и у писменом облику најкасније следећег радног дана. Обавеза обавештавања о овим трансакцијама односи се и на планирану трансакцију, без обзира на то да ли је извршена.

Подаци се Управи достављају на Обрасцу за пријаву готовинских и сумњивих трансакција и сумњивих активности (Образац 1), који је, са упутством за његово попуњавање саставни део Правилника о методологији за извршавање послова у складу са Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма, а објављен је и на сајту Управе. Обвезник треба јасно да наведе да ли се ради о сумњивој трансакцији/странци као и разлозима за сумњу да се ради о прању новца или финансирању тероризма.

Одређивање овлашћеног лица и његовог заменика

48. Обвезник је дужан да именује овлашћено лице и његовог заменика одмах по добијању овлашћења за обављање мењачких послова, односно пре вршења прве трансакције. Ако обвезник има једног запосленог, тај запослени се сматра овлашћеним лицем.

Обвезник је дужан да Управи достави податке о личном имену и називу радног места овлашћеног лица и његовог заменика, као и податке о личном имену и називу радног места члана највишег руководства одговорног за примену Закона, као и сваку промену тих података најкасније у року од 15 дана од дана именовања.

Обвезник је дужан да овлашћеном лицу и заменику обезбеди услове за рад, као и помоћ и подршку при вршењу послова, као и да их редовно обавештава о чињеницама које су, или које би могле бити повезане са прањем новца или финансирањем тероризма. Обвезник је дужан да пропише начин сарадње између овлашћеног лица и осталих организационих јединица.

Обавеза редовног стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених

49. Обвезник је дужан да обезбеди редовно стручно образовање, оспособљавање и усавршавање запослених који обављају послове спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма. Стручно образовање, оспособљавање и усавршавање се односи на упознавање са одредбама Закона, овим смерницама, прописима, интерним актима, стручном литературом из ове области, листом индикатора, као и континуирано информисање на сајту Управе и Народне банке Србије.

Обвезник је дужан да изради програм годишњег стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених за

спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма најкасније до краја марта за текућу годину.

Програм из става 2. ове тачке мора најмање да садржи:

- 1) планирани број обука на годишњем нивоу;
- 2) планирани број запослених који ће похађати обуке, као и профил запослених којима су обуке намењене;
- 3) теме из области спречавања прања новца и финансирања тероризма које ће бити предмет обуке;
- 4) начин реализације обуке (семинари, радионице и др.).

Обвезник је дужан да у години за коју је донет програм, а најкасније до краја марта наредне године спроведе обуке и сачини службену белешку. Службена белешка мора да садржи време и место одржавања обуке, број запослених који су присуствовали обуци, име и презиме лица које је спровело обуку и кратак опис обрађене теме на обуци.

Обезбеђивање редовне унутрашње контроле

50. Обвезник је дужан да спроводи редовну унутрашњу контролу обављања послова спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма. Унутрашња контрола се спроводи у складу са утврђеним ризиком од прања новца и финансирања тероризма.

Сврха унутрашње контроле је откривање и отклањање уочених недостатака, као и унапређивање унутрашњих система за откривање лица и трансакција за које се сумња да су у вези са прањем новца или финансирањем тероризма.

Обвезник је у обављању унутрашње контроле дужан да методом случајног узорка или на други одговарајући начин, врши провере и тестира примене система за спречавања прања новца и финансирања тероризма и усвојених процедура.

У случају промене у пословном процесу (нпр. организационе промене, промене пословних процедура), обвезник је дужан да у оквиру унутрашње контроле провери и усклади своје процедуре, како би биле адекватне за извршавање обавеза из Закона.

Проверу усклађености система и процедура за примену Закона и интерних процедура, обвезник је дужан да спроводи једном годишње, као и сваки пут када дође до промена, најкасније до дана увођења тих промена.

Обвезник је дужан да сачини годишњи извештај о извршеној унутрашњој контроли и предузетим мерама након те контроле,

најкасније до 15. марта текуће године за претходну годину и да га достави Народној банци Србије, на њен захтев, у року од три дана од дана подношења тог захтева.

Обвезник је дужан да организује независну интерну ревизију у чијем делокругу је редовна процена адекватности, поузданости и ефикасности система управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма када закон којим се уређује делатност обвезника прописује обавезу постојања независне интерне ревизије, или када обвезник процени да је, имајући у виду величину и природу посла, потребно да постоји независна интерна ревизија у смислу Закона.

Израда листе индикатора

51. Обвезник је дужан да изради листу индикатора за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма. Приликом израде листе индикатора дужан је да унесе и индикаторе које је израдио надлежни орган, а који се објављују на сајту Управе.

Обвезник је дужан да приликом утврђивања основа сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма примењује листу индикатора и да узме у обзир и друге околности. Посебно је важно да сви запослени буду упознати са индикаторима и да их примењују приликом извршења трансакција.

Вођење евиденција, заштита и чување података из тих евиденција

52. Обвезник је дужан да води евиденцију података:

- 1) о странкама и трансакцијама у износу од 5.000 евра или више у динарској противвредности;
- 2) достављених Управи (готовинске трансакције у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности и када у вези са трансакцијом или странком постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма).

Садржина евиденције података из ове тачке прописана је у члану 99. Закона.

Обвезник је дужан да податке и документацију у вези са странком и извршеном анализом ризика, као и извршеном трансакцијом, чува најмање десет година од дана извршене трансакције.

Обвезник је дужан да податке и документацију о овлашћеном лицу, заменику овлашћеног лица, стручном оспособљавању запослених и извршеним унутрашњим контролама чува најмање пет година од дана

престанка дужности овлашћеног лица, извршеног стручног оспособљавања или извршене унутрашње контроле.

Када обвезник доставља податке, информације и документацију Управи, не сматра се да је повредио обавезу чувања пословне, банкарске или професионалне тајне.

Обвезник је дужан да предузме неопходне мере како би заштитио овлашћено лице и запослене који спроводе одредбе Закона од насилних радњи усмерених на њихов физички и психички интегритет.

Обвезник, односно лица којима су доступни подаци из члана 99. Закона, не смеју странци или трећем лицу открити:

- да су достављени или су у поступку достављања Управи подаци, информације и документација о странци или о трансакцији за које постоји сумња да се ради о прању новца или финансирању тероризма;

- да је Управа издала налог за привремено обустављање извршења трансакције;

- да је Управа издала налог за праћење финансијског пословања странке;

- да је против странке или трећег лица покренут или би могао бити покренут поступак увези са прањем новца или финансирањем тероризма.“.

7. Ова одлука објављује се у „Службеном гласнику Републике Србије“ и ступа на снагу 1. јануара 2019. године.

ИО НБС бр. 108
24. децембра 2018. године
Београд

Председавајућа
Извршног одбора Народне банке Србије
Г у в е р н е р
Народне банке Србије

др Јоргованка Табаковић, с.р.